

PRESUDA SUDA

14. prosinca 1995.(*)

„Ovlast nacionalnog suda da ocijeni po službenoj dužnosti usklađenost nacionalnog prava s pravom Zajednice”

U predmetu C-312/93,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u, koji je uputio Cour d'appel de Bruxelles (Žalbeni sud u Bruxellesu, Belgija), u postupku koji se vodi pred tim sudom između

Peterbroeck, Van Campenhout & Cie SCS

i

Belgije

o tumačenju prava Zajednice u pogledu ovlasti nacionalnog suda da ocijeni po službenoj dužnosti usklađenost nacionalnog prava s pravom Zajednice,

SUD,

u sastavu: G. C. Rodríguez Iglesias, predsjednik, C. N. Kakouris, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet i G. Hirsch, predsjednici vijeća, G. F. Mancini (izvjestitelj), F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, J. L. Murray, P. Jann i H. Ragnemalm, suci,

nezavisni odvjetnik: F. G. Jacobs,

tajnici: R. Grass, tajnik, i H. A. Ruehl, glavni administrator,

uzimajući u obzir pisana očitovanja koja su podnijeli:

- za Peterbroeck, Van Campenhout & Cie SCS, P. van Ommeslaghe, član odvjetničke komore u Bruxellesu,
- za belgijsku vladu, P. Duray, pomoćni savjetnik u Ministarstvu vanjskih poslova, u svojstvu agenta, i B. van de Walle de Ghelcke, član odvjetničke komore u Bruxellesu,
- za francusku vladu, C. de Salins, zamjenica direktora u Upravi za pravne poslove Ministarstva vanjskih poslova, i H. Renié, tajnik za vanjske poslove u istoj upravi, u svojstvu agenata,
- za Komisiju Europskih zajednica, S. van Raepenbusc, član pravne službe, u svojstvu agenta,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu,

saslušavši usmena očitovanja društva Peterbroeck, Van Campenhout & Cie SCS, koje zastupa V. Piessevaux, član odvjetničke komore u Bruxellesu, belgijske vlade, koju zastupaju P. Duray i B. van de Walle de Ghelcke, francuske vlade, koju zastupa H. Renié, i Komisije, koju zastupa S. van Raepenbusch, na raspravi održanoj 16. ožujka 1994.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 4. svibnja 1994.,

uzimajući u obzir rješenje o ponovnom otvaranju usmenog postupka od 13. prosinca 1994.,

saslušavši usmena očitovanja društva Peterbroeck, Van Campenhout & Cie SCS, koje zastupa P. van Ommeslaghe, belgijske vlade, koju zastupa B. van de Walle de Ghelcke, njemačke vlade, koju zastupa G. Thiele, *Assessor* u Saveznom ministarstvu gospodarstva, u svojstvu agenta, grčke vlade, koju zastupa V. Kontolaimos, pomoćnik pravnog savjetnika u Državnom pravnom vijeću, u svojstvu agenta, španjolske vlade, koju zastupaju A. Navarro González, glavni direktor za koordinaciju pravnih i institucionalnih pitanja Zajednice, R. Silva de Lapuerta i G. Calvo Díaz, *abogados del Estado*, iz Državne pravne službe, u svojstvu agenata, francuske vlade, koju zastupaju H. Renié i C. Chavance, tajnik za vanjske poslove u Upravi za pravne poslove Ministarstva vanjskih poslova, u svojstvu agenata, i Komisije, koju zastupa C. W. A. Timmermans, zamjenik glavnog direktora Pravne službe, na raspravi održanoj 4. travnja 1995.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 15. lipnja 1995.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Presudom od 28. svibnja 1993., koju je Sud zaprimio 10. lipnja 1993., Cour d'appel de Bruxelles (Žalbeni sud u Bruxellesu) uputio je Sudu na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u prethodno pitanje o tumačenju prava Zajednice u pogledu ovlasti nacionalnog suda da ocijeni po službenoj dužnosti usklađenost nacionalnog prava s pravom Zajednice.
- 2 Pitanje je postavljeno u okviru spora između belgijskog komanditnog društva Peterbroeck, Van Campenhout & Cie (u daljnjem tekstu: Peterbroeck) i Belgijske države u vezi s primjenjivom stopom poreza za nerezidente.
- 3 U poreznoj godini 1974. Continentale & Britse Trust BV, društvo osnovano u skladu s nizozemskim pravom (u daljnjem tekstu: CBT), povuklo je kao aktivni partner iz društva Peterbroeck prihod od 6 749 112 BFR. Kad je CBT-u naplaćen porez za nerezidente za poreznu godinu 1975., Peterbroeck je kao pravni zastupnik CBT-a u

Belgiji 22. srpnja 1976. i 24. siječnja 1978. uložio prigovore regionalnom direktoru za izravne doprinose (u daljnjem tekstu: direktor).

- 4 Nakon što je odlukom od 23. kolovoza 1979. direktor odbio većinu tih prigovora, Peterbroeck je, djelujući u svoje ime i, u mjeri u kojoj je to potrebno, u ime CBT-a, 8. listopada 1979. podnio tužbu pred Cour d'appel de Bruxelles (Žalbeni sud u Bruxellesu). U trenutačnom stadiju glavnog postupka jedino otvoreno pitanje jest primjenjiva stopa poreza na prihod koji je ostvario CBT za koju je direktor utvrdio da iznosi 44,9 %, pri čemu, da je riječ o prihodu društva osnovanog u skladu s belgijskim pravom, ta stopa ne bi prelazila 42 %.
- 5 Peterbroeck je tek pred Cour d'appel (Žalbeni sud) prvi put tvrdio da je primjena više stope poreza na društvo sa sjedištem u Nizozemskoj u odnosu na onu koja se primjenjuje na belgijsko društvo prepreka slobodi poslovnog nastana koja je zabranjena člankom 52. Ugovora o EEZ-u.
- 6 Belgija je istaknula da je taj argument novi tužbeni razlog koji je nedopušten jer je istaknut nakon isteka roka proizišlog iz članka 278. drugog stavka u vezi s člankom 279. drugim stavkom i člankom 282. code des impôts sur les revenus (Zakonik o porezu na dohodak, u daljnjem tekstu: CIR) u verziji koja se primjenjivala u vrijeme nastanka činjenica u glavnom postupku. U skladu s tim odredbama tužbene razloge koji nisu istaknuti u prigovoru i koje direktor nije razmotrio po službenoj dužnosti tužitelj može istaknuti u tužbi ili u pisanoj obavijesti tajništvu Cour d'appel (Žalbeni sud) u roku zastare od 60 dana od trenutka kad direktor dostavi ovjereni primjerak pobijane odluke zajedno sa svim dokumentima koji se odnose na prigovor poreznog obveznika. Iz spisa proizlazi da se u skladu s belgijskom sudskom praksom u smislu gore navedenih odredaba tužbeni razlog smatra novim ako se njime prvi put ističe pitanje koje se s obzirom na svoj predmet, narav ili pravnu osnovu razlikuje od onih koja su već pred direktorom.
- 7 Cour d'appel (Žalbeni sud) smatrao je da je riječ o novom tužbenom razlogu u smislu relevantnih odredaba CIR-a ako se članak 52. Ugovora prvi put pred njim navodi kao pravna osnova tužbe. Isto je tako smatrao da se tim odredbama sudu onemogućuje da po službenoj dužnosti istakne tužbeni razlog koji porezni obveznik više ne može istaknuti pred njime. Međutim, zatim je napomenuo da bi mu se primjenom tih postupovnih pravila ograničila ovlast za provjeru usklađenosti nacionalnog zakona s pravom Zajednice i mogućnost koja mu je dodijeljena člankom 177. Ugovora da od Suda zatraži donošenje odluke o prethodnom pitanju u pogledu tumačenja prava Zajednice.
- 8 Cour d'appel (Žalbeni sud) nadalje je naveo da, iako se predmetna postupovna pravila primjenjuju i na većinu tužbenih razloga koji se temelje na nacionalnom pravu, u belgijskoj sudskoj praksi dopuštena su izuzeća za tužbene razloge koji se temelje na povredi ograničenog broja načela nacionalnog prava, osobito zastare prava na naplatu poreza i pravomoćnosti.
- 9 Naposljetku je uputio na sudsku praksu Suda kojom se od nacionalnih sudova zahtijeva da osiguraju pravnu zaštitu koju pojedinci uživaju na temelju neposrednog učinka prava Zajednice i kojom im se dodjeljuje ovlast da učine sve što je nužno za

izuzimanje iz primjene nacionalnih odredaba kojima se može spriječiti ostvarivanje punog učinka prava Zajednice.

- 10 S obzirom na prethodno navedeno, Cour d'appel de Bruxelles (Žalbeni sud u Bruxellesu) odlučio je prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Trebali li prava Zajednice tumačiti u smislu da nacionalni sud pred kojim se vodi spor o pravu Zajednice mora izuzeti iz primjene pravilo nacionalnog prava za koje smatra da se njime ovlast nacionalnog suda za primjenu prava Zajednice koje je obvezan štiti uvjetuje time da tužitelj podnese izričit zahtjev u kratkom roku, koji se, međutim, ne primjenjuje na zahtjeve koji se temelje na povredi određenog, iako ograničenog, broja načela nacionalnog prava, osobito zastare prava na oporezivanje i pravomoćnosti?”

- 11 Uzimajući u obzir činjenice glavnog postupka kako proizlaze iz zahtjeva za prethodnu odluku nacionalni sud u biti pita, kao prvo, protivi li se pravu Zajednice primjena nacionalnog postupovnog pravila kojim se u okolnostima kao što su one o kojima je riječ u glavnom postupku nacionalnom sudu zabranjuje da u okviru svoje nadležnosti po službenoj dužnosti ocijeni je li akt nacionalnog prava usklađen s odredbom prava Zajednice ako se stranka u sporu u određenom roku nije pozvala na potonju odredbu. Kao drugo, nacionalni sud pita protivi li se pravu Zajednice primjena takvog pravila ako su njime dopuštena izuzeća za određene zahtjeve koji se temelje na načelima nacionalnog prava.

Prvi dio pitanja

- 12 U pogledu prvog dijela preoblikovanog pitanja valja podsjetiti da je u skladu s ustaljenom sudskom praksom na državama članicama da na temelju načela suradnje iz članka 5. Ugovora osiguraju sudsku zaštitu koju pojedinci uživaju na temelju izravnog učinka prava Zajednice. U nedostatku propisa Zajednice kojima se uređuje to pitanje, na unutarnjem je pravnom poretku svake države članice da odredi nadležne sudove i uredi postupovna pravila za postupke koji trebaju osigurati punu zaštitu prava koja pojedinci uživaju na temelju izravnog učinka prava Zajednice. Međutim, takva pravila ne smiju biti nepovoljnija od onih koja se odnose na slična pravna sredstva u domaćem pravu niti uređena na način da u praksi onemogućuju ili pretjerano otežavaju izvršavanje prava dodijeljenih pravnom poretkom Zajednice (vidjeti osobito presude od 16. prosinca 1976., Rewe, 33/76, Zb., str. 1989., t. 5., i Comet, 45/76, Zb., str. 2043., t. od 12. do 16.; od 27. veljače 1980., Just, 68/79, Zb., str. 501., t. 25.; od 9. studenoga 1983., San Giorgio, 199/82, Zb., str. 3595., t. 14.; od 25. veljače 1988., Bianco i Girard, 331/85, 376/85 i 378/85, Zb., str. 1099., t. 12.; od 24. ožujka 1988., Komisija/Italija, 104/86, Zb., str. 1799., t. 7., od 14. srpnja 1988., Jeunehomme i EGI, 123/87 i 330/87, Zb., str. 4517., t. 17., od 9. lipnja 1992., Komisija/Španjolska, C-96/91, Zb., str. I-3789., t. 12.; i od 19. studenoga 1991., Francovich i dr., C-6/90 i C-9/90, Zb., str. I-5357., t. 43.).
- 13 U tom pogledu isto tako valja podsjetiti da je Sud već presudio da se pravilo nacionalnog prava kojim se sprečava provedba postupka iz članka 177. Ugovora mora izuzeti iz primjene (vidjeti presudu od 16. siječnja 1974., Rheinmühlen, 166/73, Zb., str. 33., t. 2. i 3.).

- 14 U svrhu primjene tih načela treba ispitati svaki slučaj u kojem se postavi pitanje onemogućuje li neka nacionalna procesnopravna odredba primjenu prava Zajednice ili je pretjerano otežava, uzimajući u obzir položaj te odredbe u cjelokupnom postupku, tijekom postupka i njegove posebnosti pred različitim nacionalnim tijelima. U tom pogledu valja, prema potrebi, uzeti u obzir načela na kojima se temelji nacionalni pravni sustav, kao što su zaštita prava obrane, načelo pravne sigurnosti i dobro odvijanje postupka.
- 15 U ovom slučaju, pojedinac u skladu s nacionalnim pravom više ne može pred Cour d'appel (Žalbeni sud) istaknuti novi tužbeni razlog na temelju prava Zajednice nakon isteka roka od 60 dana od trenutka kad je direktor dostavio ovjereni primjerak pobijane odluke.
- 16 Iako se roku od 60 dana koji je propisan pojedincu ne može prigovoriti kao takvom, valja istaknuti posebnosti predmetnog postupka.
- 17 Prvo, Cour d'appel (Žalbeni sud) prvi je sud koji može uputiti prethodno pitanje Sudu jer je direktor pred kojim se vodi prvostupanjski postupak član porezne uprave i stoga nije sud u smislu članka 177. Ugovora (vidjeti u tom smislu presudu od 30. ožujka 1993., Corbiau, C-24/92, Zb., str. I-1277.).
- 18 Drugo, rok zastare zbog čijeg je isteka nacionalnom sudu onemogućeno da po službenoj dužnosti ocijeni usklađenost akta nacionalnog prava s pravom Zajednice počeo je teći od trenutka kad je direktor dostavio ovjereni primjerak pobijane odluke. Iz spisa proizlazi da je u ovom slučaju razdoblje tijekom kojeg je tužitelj mogao istaknuti nove tužbene razloge isteklo prije no što je Cour d'appel (Žalbeni sud) održao raspravu, tako da je tom sudu uskraćena mogućnost da po službenoj dužnosti ocijeni to pitanje usklađenosti.
- 19 Treće, nije očito da u daljnjem postupku neki drugi sud može po službenoj dužnosti provjeriti usklađenost nacionalnog akta s pravom Zajednice.
- 20 Naposljetku, nije očito da je nemogućnost nacionalnih sudova da po službenoj dužnosti istaknu tužbene razloge koji se temelje na pravu Zajednice razumno opravdana načelima kao što su zahtjev pravne sigurnosti ili dobro odvijanje postupka.
- 21 Stoga na pitanje koje je uputio Cour d'appel de Bruxelles (Žalbeni sud u Bruxellesu) valja odgovoriti da se pravu Zajednice protivi primjena nacionalnog postupovnog pravila kojim se u okolnostima kao što su one o kojima je riječ u glavnom postupku nacionalnom sudu zabranjuje da u okviru svoje nadležnosti po službenoj dužnosti ocijeni je li akt nacionalnog prava usklađen s odredbom prava Zajednice ako se stranka u sporu u određenom roku nije pozvala na potonju odredbu.

Drugi dio pitanja

- 22 S obzirom na prethodno navedeno nije potrebno ispitati drugi dio preoblikovanog pitanja.

Troškovi

- 23 Troškovi njemačke, grčke, španjolske i francuske vlade te Komisije Europskih zajednica, koje su podnijele očitovanja Sudu, ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD,

odlučujući o pitanju koje mu je presudom od 28. svibnja 1993. uputio Cour d'appel de Bruxelles (Žalbeni sud u Bruxellesu), odlučuje:

Pravu Zajednice protivi se primjena nacionalnog postupovnog pravila kojim se u okolnostima kao što su one o kojima je riječ u glavnom postupku nacionalnom sudu zabranjuje da u okviru svoje nadležnosti po službenoj dužnosti ocijeni je li akt nacionalnog prava usklađen s odredbom prava Zajednice ako se stranka u sporu u određenom roku nije pozvala na potonju odredbu.

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourg u 14. prosinca 1995.

[Potpisi]

* Jezik postupka: francuski